

Tips om te dichten

Jurre van den Berg is redactielid van Doe Maar Dicht Maar en zelf dichter. Hij geeft workshops poëzie op middelbare scholen en treedt regelmatig op met zijn eigen werk. Dit zijn negen tips voor het schrijven van gedichten van Jurre;

1. Beschrijf geen emoties, maar roep emoties op

Mensen vinden gedichten vaak mooi omdat het over gevoelens bij een bepaalde situatie of een bepaalde persoon of voorwerp gaat. Dat kan de kracht van een gedicht zijn: het ontroert de lezer. Je moet hier alleen heel voorzichtig mee omgaan. Door precies te zeggen waar het op staat en welke gevoelens je zelf ervaart 'blokkeer' je als het ware deze emotie bij de lezer. Een emotie is iets wat je moet voelen, niet iets wat je begrijpt wanneer het uitgelegd wordt. Probeer subtiel te omschrijven wat je voelt aan de hand van beelden en associaties. Dan komt het gevoel vaak veel beter over.

Voorbeeld:

*Oma kijkt
Ze kijkt naar de vallende bladeren
Ze zweven naar beneden
Net als oma*

*Met haar armen gespreid
En haar benen stevig naast elkaar
Haar ogen zijn dicht
Maar ze kijkt*

*Oma is dood
Ze zweeft nu door de lucht
Net als de bladeren
En langzaam zal ze vergaan*

Margo Jansen (12)

(c) Doe Maar Dicht Maar, 2005

2. Rijmen hoeft niet

Als je kijkt naar de inzendingen voor de Doe Maar Dicht Maar gedichtenwedstrijd kiezen veel jongeren er voor hun gedichten te laten rijmen. Dit mag (vroeger deden bijna alle dichters dat), maar het hoeft zeker niet. Het voordeel van (eind)rijmen is dat het mooi kan klinken, en dat je na elke zin weer een aanknopingspunt hebt voor (het einde van) de volgende zin. Bedenk je alleen wel dat je gedicht hierdoor minder verrassend wordt: de lezer kan gaan gokken welk rijmwoord je aan het einde van de volgende zin gaat gebruiken. Hierdoor wordt een gedicht vaak voorspelbaar en minder uniek. Poëzie - ook door jongeren geschreven - is iets anders dan sinterklaasgedichten.

Voorbeeld, zo dus niet:

*Als 2 personen aan elkaar verbonden zijn
Zullen ze om niemand anders dan elkaar geven*

*Ze delen lief en leed en al hun pijn
Ze delen met elkaar hun hele leven*

bron: internet

3. Vermijd clichés

Inmiddels weet iedereen dat rozen rood zijn, en de lucht – als het mooi weer is – blauw. Ook de vergelijking van een traan en een regendruppel is al erg vaak gebruikt. Zulke woordcombinaties noem je clichés. Een cliché is een veelgebruikte en daardoor afgesleten uitdrukking, zegswijze, beeldspraak of vergelijking. Je wilt graag iets nieuws laten horen in je gedicht, probeer dan clichés te vermijden en je eigen (vaak veel mooiere) woorden te gebruiken.

Voorbeeld:

Een ander gedicht over liefde

*Vanavond gaan we uit, we worden helemaal panja!
Goedkope wodka in plastic bekers, we gaan loesoe, vriend!*

*En het stille meisje schrijft een ander gedicht over liefde
op de achtergrond draait ze Suzanne van Leonard Cohen*

*Ben je seri? Komen die blonde chickies ook?
We gaan ze playen, boy, we nemen ze mee naar ozzo!*

*De gepeste jongen droomt over liefde
in zijn gedachten houdt hij haar hand vast*

*Kom, man we bellen nog wat matties op!
Ik zweer je, ze willen tuurlijk wel met ons chillen!*

*Het stille meisje ziet in haar gedachten de jongen voor zich,
ze schrijft nog een regel op, en denkt even na*

*Fok it man, dat feest wordt beter wel lauw!
Iedereen komt man, iedereen die baas is!*

*De gepeste jongen denkt aan hoe ze bij biologie eruit zag
Ze had rood aan, het stond zo mooi bij haar gezicht*

*Kom man we gaan, straks is die deur dicht!
Heb je geen licht? Hopen dat er geen cops zijn, daarzo!*

*En het stille meisje denkt nog en keer aan zijn trui
en schrijft de laatste regel van haar gedicht.*

Timo Koren (14)

(c) Doe Maar Dicht Maar, 2007

4. Een beetje mysterieus

De kunst van een gedicht is vaak om niet precies te zeggen wat je bedoelt. Zeg niet dat je verliefd bent, maar probeer met andere woorden en beelden dit duidelijk te maken. Dit betekent niet dat je het moet uitleggen, maar een soort aanwijzingen geven, een tipje van de sluier oplichten. Door informatie weg te laten (waar speelt het gedicht zich af?, wie is de 'hij' precies?) maak je het gedicht spannend, en vertel je eigenlijk meer. Meer, omdat de lezer zelf invulling kan geven aan de precieze betekenis van jouw gedicht!

Er is wel een schaduwzijde: onbegrijpelijkheid kan leuk zijn, maar het zou jammer zijn als niemand een idee waar het over gaat. Daarom is het vaak het beste een tussenweg tussen duidelijkheid en mysterie te kiezen.

Voorbeeld:

Fiets

*Ik volg ze niet ver
de reizen van je handen*

*we mailen snel en kouder
dan Chinese meisjesheid*

*(niet weggaan niet
de haakjes sluiten ga
maar slapen boven
op de spatiebalk*

Sam van Middendorp (17)

(c) Doe Maar Dicht Maar, 2005

5. Probeer te verrassen

Een gedicht schrijven is vaak een spel met woorden. Bedenk nieuwe woorden (neologismen), of gebruik bestaande woorden anders dan normaal. Bijvoorbeeld een zelfstandig naamwoord als een werkwoord (zo schreef een Doe Maar Dicht Maar-deelneemster een keer 'ik madelief je ogen'). Gebruik eens woorden bij elkaar die eigenlijk niets met elkaar te maken hebben, of geef je gedicht een verrassende wending, en je zult zien dat het een mooi resultaat oplevert. Denk ook eens aan een verrassende of grappige wending aan het einde van een gedicht.

Voorbeeld:

Stip.

*Als met-je-blote-voeten-in-het-water-bungelen
geluk moet voorstellen
draag dan mijn emmers vol naar zee,*

*maak met de wind en regen storm
in zee van glas.*

*Storm mijn voeten,
dan pas ben ik gelukkig.*

*En jij, vergeet je hoofd niet boven water
te houden, liefde blijft niet drijven.*

Marlies Huisman (16)

(c) Doe Maar Dicht Maar, 2005

6. Maak gebruik van beelden en associaties

Een veel gebruikt en mooi middel om je tekst tot een echt gedicht te maken is beeldspraak. Als we denken aan iets bepaalds en daarbij komen andere dingen in de gedachten, dan spreken we van beeldspraak. Dit gebeurt vaak als beide dingen een overeenkomst hebben. Deze overeenkomst heet associatie. Beeldspraak kan dingen en gevoelens die je niet goed kan uitleggen vaak op een mooie, treffende en unieke manier overbrengen. Beeldspraak heb je in heel veel verschillende vormen. Een veelgebruikte vorm is de vergelijking. Toch hoeft een beeld niet per se een vergelijking van het ene met het andere te zijn: je kan ook een beeld bedenken dat volgens jou wat je wilt zeggen ondersteunt. Beeldspraak is ook vaak symbolisch bedoeld, zoals in metaforen.

Voorbeeld:

*Zweven, leven, whatever
Ik ben de vliegende Icarus
met de stroom gedachten in de lucht
Ik ben de eerste mens met vleugels
zo ongewoon in de wolken*

Ik ben degene

*die een sierlijke neerstorting maakt
Ik ben het ritme van de ochtendzon
oranje en geel licht aan het hemelsblauw*

*Een gedachte alleen
ik ben het bureaulampje
dat almaar knippert*

*Een hoofd vol lucht
ik ben de vliegende Icarus
die sierlijk neerstort*

Sterre Duijf (16)

(c) Doe Maar Dicht Maar, 2004

7. Maar gebruik van klank.

Een gedicht kan mooier worden als de klank de inhoud ondersteunt. Hier zijn truckjes voor. Een voorbeeld hiervan is rijm (eindrijm, binnenrijm), maar ook alliteratie (beginrijm) en assonantie (halfrijm van beklemtoonde klinkers) kan hierbij helpen. Op [deze website](#) vind je een goede uitleg en voorbeelden van deze klankmiddelen.

Ook kan de toon van een gedicht de inhoud ondersteunen. Hier zijn niet echt regels voor, maar door je gedicht hard op te lezen kun je het vaak wel horen.

Voorbeeld:

Gehavend.

*Dit is geen zeemanslied. Het gaat
niet over ver gaan of vergaan of over
vrouwen thuis alleen met kind.*

*De accordeon staat uit en buiten
is het veel te warm om binnen arm in arm
de vaten leeg, de leegte vol te drinken.*

*Zinken gaat te makkelijk. Ik vertik
de tijd te tellen en vertel de tijd te tikken.*

Een meeuw vliegt de lucht opzij.

*De stormen die de jongens van de mannen onderscheiden,
die het land voorbij de kustlijn van bezetters gaan bevrijden,
die geen was doen,
razen verder.*

Lieke Marsman (15)

(c) Doe Maar Dicht Maar, 2006

8. Het hoeft niet over 'grote dingen' te gaan

Gedichten, dus ook de gedichten van jongeren, gaan vaak over hele 'grote', belangrijke dingen: liefde en verliefdheid, je somber voelen, een overleden persoon die je goed kende. Veel mensen herkennen deze gevoelens. Omdat ze zo sterk en belangrijk zijn komen ze vaak in gedichten tot uiting.

Echter, een goed gedicht hoeft echt niet per se over iets 'groots' te gaan. Het is moeilijk iets eigens te schrijven over onderwerpen waar al zo veel over geschreven is. Vaak kan een klein detail uit je alledaagse leven ook een mooi en uniek gedicht opleveren. Humor kan hier ook een rol in spelen.

Voorbeeld:

*In de keuken
Buiten klinkt gezelligheid
in de vorm van
klinkende glazen
raspend bestek over servies
vragen overwaaiende gesprekken*

*Binnen vragen de mosselen
mij fluisterend, ze hier weg te halen*

Stil!
Of ik eet je op.

Langzaam sluiten ze hun huisjes.

Bonnie Bengsch (14)

(c) Doe Maar Dicht Maar, 2005

9. Lees, lees, lees!

Niet alleen zelf oefenen met schrijven, maar ook het lezen van gedichten van (bekende) dichters kan erg helpen bij het verbeteren van je eigen gedichten. Ga eens naar de bieb en zoek een mooie (verzamel)bundel. Vraag je af waarom je een gedicht mooi vindt. Maar pas op: je hoeft andere dichters niet na te doen. De kracht van een gedicht is vaak de eigenheid van de schrijver, jong of oud.

Zoals ik in de inleiding al schreef bestaat er in de poëzie niet zoiets als 'goed' of 'fout'. De negen tips die ik hier boven heb gegeven zijn dan ook geen wetten voor het schrijven van een goed gedicht. Ik ben er alleen wel van overtuigd dat de tips ingrediënten kunnen zijn voor een mooi gedicht. Probeer het uit, oefen er eens wat mee en laat andere mensen je gedichten lezen. Ik hoop dat er heel veel mooie gedichten uitkomen.

Succes!